

Preparing for the best year of your life

Show# 239 | September 28th 2019

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפא סעיף א

נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכפורים. הגה: ומנהג בני אשכנז אינו כן, מראש חדש ואילך מתחילין לתקוע אחר התפלה שחרית, ויש מקומות שתוקעין ג"כ ערבית

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה יט

וכן שבת שאחר תשעה באב מפטירין נחמו נחמו עמי, ומנהג פשוט בעירנו להיות מפטירין בנחמות ישעיהו מאחר תשעה באב עד ראש השנה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכח סעיף ח

מ"ז בתמוז ואילך מפטירין ג' דפורענותא, ז' דנחמתא, תרתי דתיובתא; ג' דפורענותא; דברי ירמיהו, שמעו דבר ה', חזון ישעיהו. שבע דנחמתא, נחמו, ותאמר ציון, עניה סוערה, אנכי, רני עקרה, קומי אורי, שוש אשיש.

תלמוד בבלי מסכת מכות דף כד עמוד א-ב

כבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך, ושמעו קול המונה של רומי מפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל, והתחילו בוכין, ורבי עקיבא משחק. אמרו לו: מפני מה אתה משחק? אמר להם: ואתם מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: הללו כושיים שמשתחווים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים יושבין בטח והשקט, ואנו בית הדום רגלי אלהינו שרוף באש ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק, ומה לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה. שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ור"ע מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו, מקום שכתוב בו: והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק, דכתיב: ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו, וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני! אלא, תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב: לכן בגללכם ציון שדה תחרש [וגו'], בזכריה כתיב: עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלם, עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה - הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה,

עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה - בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא, ניחמתנו! עקיבא, ניחמתנו.

מדרש רבה פרשת ויצא פרשה ע פיסקא י

ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור הידעתם את מי שהוא עתיד ללבן עונותיכם כשלג.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סה עמוד ב

וא"ר אילעא משום רבי אלעזר בר' שמעון: מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום, שנאמר: אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו'. ר' נתן אומר: מצוה, שנאמר: ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו'. דבי רבי ישמעאל תנא: גדול השלום, שאף הקדוש ברוך הוא שינה בו, דמעיקרא כתיב: ואדוני זקן, ולבסוף כתיב: ואני זקנתי.

Riddles of the Week

#1

תוספות מסכת מנחות דף ל עמוד א

מכאן ואילך כתב יהושע - מה שנוהגין לומר צידוק הדין בשבת במנחה פירש רב שר שלום גאון על שנפטר משה רבינו באותה שעה לפיכך נמנעו מלעסוק בתורה משום דאמרי' חכם שמת כל בתי מדרשות שבעיר בטילין וקשה דהא כתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום ודרשין היום מלאו ימי ושנותי ואם בשבת מת א"כ כתב היום מערב שבת ויש לתמוה דכתב על העתיד.

#2

קובץ מאמרים (וסרמן)

מאמר על תשובה¹¹

מצד הדין חרטה אינה עוקרת את המעשה, אלא לפנים משורת הדין

א. כתב במסלת ישרים פ"ד, כי לפי שורת הדין ממש היה ראוי שלא יהיה תיקון לחטא כלל, כי

הנה באמת איך יתקן האדם את אשר עוית והחטא כבר נעשה, הרי שרצה האדם את חבירו, הרי שנאף, איך יוכל לתקן הדבר הזה, היוכל להסיר העשוי מן המציאות? אמנם מדת הרחמים היא הנותנת וכו', שהתשובה תנתן לחוטאים בתסוד גמור, שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה וכו' עכ"ל, ומבואר מדבריו, שמצד הדין חרטה אינה עוקרת את המעשה, אלא לפנים משורת הדין.

מוכח בגמ' דחרטה עוקרת מצוות מצד הדין, וא"כ למה לא תועיל חרטה מצד הדין לעקור עונות?

וקשה טובא מהא דאיתא ספ"ק דקידושין (מ'), ע"ב), "אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד

באחרונה איבד את זכויותיו, שנאמר, צדקת

הצדיק לא תצילנו ביום פשעו", ופרך בגמ', "וניהוי כמחצה זכויות ומחצה עונות?" ומשני "אמר ר"ל בתוהא על הראשונות". פירש", "מתחרט על כל הטובות שעשה" עכ"ל. ומבואר, דחרטה עוקרת מצוות, וע"כ מצד הדין הוא, וא"כ למה לא תועיל חרטה מצד הדין לעקור עונות?

כ"ק מרן הח"ח זצ"ל אמר דתשובה ושאלתי ד"ז מכ"ק מרן בעל חפץ חיים

Selected emails from our listeners

Answers to the questions

Shalom Aleichem Rav Dovid,

First of all I would like to extend my utmost Hakarat HaTov for all of the Torah that you spread and specifically for enhancing my 1.5-2 hours per week with your wonderful Divrei Torah. I have been hooked ever since I have started listening and I have gotten many of my Chaverim hooked as well. I am also in your son in law, Rav Elyada's SCP Shiurim in Yerushalayim, so BH I benefit very much from your Mishpacha. Thank you!

As an answer to the first riddle of this week – I saw this in an article by *Professor of Mathematics - Ely Merzbach of Bar Ilan Univeristy*

An opposing view, held by many of the Rishonim (early Halakhic authorities), is that **Moses passed away on Friday afternoon, not on the Sabbath**. For example, the Tosafot on Tractate Menahot (30a) say:

Rabbi Sar Shalom Gaon interpreted the custom of reciting tzidduk ha-din at the minhah service on the Sabbath as related to Moses having died at that hour, but this is hard to accept. For it is written, "This day I am one hundred and twenty years old," (Deut. 31:2) and this is interpreted as meaning that his allotment of days was filled that day. If he passed away on the Sabbath, then he must have written "this day" on the eve of the Sabbath, and it is surprising that he should have written "today" about tomorrow. Moreover, another difficulty is that according to Seder Olam the seventh of Adar on which Moses died was the eve of the Sabbath. . .

Rabbenu Mordechai bar Hillel Ashkenazi added to what was written in the Tosafot, in Sefer Mordekhai on Tractate Pesahim (37),:

Moreover, as it is said Sifre, on the day that Moses died he wrote thirteen scrolls of the Law, one for each of the tribes and one that was placed in the Ark; if it had been the Sabbath, how could he have written them?

This view is more in line with our standard Jewish calendar, according to which the seventh of Adar never falls on the Sabbath, neither in a regular year, nor in Adar I or Adar II in a leap year.

Wishing you and your Mishpacha a Shana Tova Umetuka and all of the best,

Ami Yunger

Comments on the Show

Dear R' Dovid,

A couple of weeks ago, I left you a voicemail (which you posted) decrying the fact that the Litvish world encourages boys to delay marriage. In my opinion, this isn't a debatable issue, where reasonable minds might differ (e.g., the Boro Park Eruv, the kosher switch, the Heter Mechira, etc.) Rather, this practice to delay marriage cannot be justified, and is to be deemed Reform Judaism, or, if you prefer, "right-wind Reform Judaism." I *attached* below, in as brief a format as I could (one page), why there is no Hetter to delay DATING.

Sincerely,

Your fan.

Selected audio from our listeners

Answers to the questions 1 *click here*

Answers to the questions 2 *click here*

Answers to the questions 3 *click here*

Show 236 – Litvish VS Chabad

Comments on the show 1 *click here*

ועל חטאים שאנו חייבים עליהם מיתה בידי שמים

א) לעשות תשובה על הרהורים מבלי לקבל עליו לציית להשו"ע היא כטובל ושרץ בידו

בימים הנוראים בחורי הישיבות עושים תשובה על איסורי הרהור הלב, ויש אפילו על איסור הוצאת זרע לבטלה, ר"ל. ולא ידעו ולא יבינו שאין זה מספיק, אלא אדרבא זה מגוחך ביותר, והוא הוצפא כנגד פסקו של השו"ע (י"ד סי' רמ"ו, וב"י אהע"ז סי' א') שמי שטובל מהרהורים רעים חייב לישא אשה בן י"ח, ואם נשא אשה אחר גיל י"ט, נענש בהקללה של "תיפח עצמותיו". ולכן, מי שעושה "תשובה" על הרהורי הלב והוצאת זרע לבטלה מבלי לקבל על עצמו לציית מיד להלכה פסוקה של השו"ע הרי הוא "טובל ושרץ בידו".

ב) העונש הנורא של מי שמאחר נישואין

איתא בגמרא שמי שאינו נושא אשה **קודם** כ' שנים, הרי הוא נענש (ועונש זה הובא **להלכה** בטור שם) בהקללה של "תיפח עצמותיו" שביארו המפרשים שזה עונש של א) **מיתה בידי שמים** (כמבואר במדרש קהלת פ"ג, תורת חסד פ' פקודי, קרבן משה עמ' רע"ג, דברי אליעזר עמ' ח, שם אדם עמ' 25), ב) **ואפשר שאינו זוכה לקום לתחיית המתים** (ליקוטי מהרי"ח, נישואין), מלבד מה שמבטל מצות עשה **דאורייתא** כל יום ויום (נדחי ישראל, פ' כ"ה), ופסול לעדות לפי איזה שיטות (עיין דרך פקודיך, מצוה א').

ג) ההיתר לדחות נישואיו אחר כ' בשביל לימוד התורה אינו מוסכם, ובכלל לא שייך במי שיש לו הרהורים

אולם, כתב הרמב"ם (אישות פרק ט"ו) שיש היתר (אף שפשוט שאף לפי הרמב"ם אין **תיב** לדחות הנישואין עבור תלמוד תורה, וע"ע אהל שרה לאה, עמ' תתצ"ג, ומלאה הארץ דעה עמ' רל"ה) שמי ש"עוסק בתורה וטרוד בה והיה מתיירה לישא אשה כדי שלא יטרח במזונותיו ויבטל מן התורה הרי זה מותר להתאחר", וכן פסק השו"ע, אף שכנראה רוב ראשונים חולקים על היתר זה מכל וכל (עיין "שם משמעון" חלק ג עמ' 404). אבל אף היתר זה שייך רק אם "אין יצרו מתגבר עליו" (עי' שו"ע יו"ד סי' רמ"ח), דהיינו שאין לו הרהורי אשה (שבט הלוי ח"ג סי' קע"ג, ועוד). והוסיף הב"ח (יו"ד סי' רמ"ח) שאף באופן שהיתר זה קיים, הוא רק ליחידים, ולא לרבים. ולפי הדברי יציב (אבה"ע סימן ג'), ההיתר לדחות הנישואין הוא רק עד עשרים ותו לא, וכן נוטה החזו"א (יו"ד סי' קי"ב אות ב').

ד) ההיתר לדחות נישואין לא שייך בזמן הזה

וכל גדולי ישראל צווחו פה אחד שאין היתר זה שייך בזמן הזה מתלתא טעמי:

א) כתבו החזו"א (קובץ אגרות, ח"ב סי' קלה) והשבט הלוי (ח"ח סי' רסה) והתשובות והנהגות (ח"ד סי' ערה) שאין מקום לבחור לומר שהוא מתיירה שיתבטל מלימוד התורה אחר נישואיו הואיל ויש אפשרות ללמוד בכלל אחר הנישואין.

ב) כתבו החזו"א (מעשה איש ח"ב עמ' מ"ו) והשבט הלוי (ח"ג סי' קעג) שאין מי שיכול לומר בזמן הזה שהוא בגדר "אין יצרו מתגבר עליו".

ג) הכריזו כמה גדולי ישראל, שע"י שהבחורים איחרו זמן נישואיהם, הרבה בנות ישראל נשארות עגונות כל ימי חייהן, ולכן מי שמאחר נישואיו עובר על לאו דאורייתא של "לא תעמוד על דעם רעך".

ופשוט מאוד שמי שידוע בעצמו שיש לו הרהורי אשה, וכ"ש מי שנכשל בעוון הוצאת זרע לבטלה אין לו שום היתר לדחות נישואיו. ובאמת אף מי שבטוח שאין לו הרהורי אשה אסור לו לדחות נישואיו, כנ"ל. ואף אם רבו מעזי ליעצו לדחות נישואיו, כבר כתבו פוסקי זמנינו שאסור לשמוע לו (עי' הגיע הזמן עמ' 101, ויברך דוד נישואין עמ' מו [ע"ש שכתב שהוא "עוון פלילי" מה שהישיבות מעכבות בחורים להנשא]), בפרט שהעצה מבוססת על נגיעות (דעת יהודה עמ' קפ"ב). וכן כתב הגר"י יוסף שליט"א (שובע שמחות א, עמ' כ"א) "ואפילו אם רבו או ראש הישיבה שלו אוסר עליו להנשא בגיל עשרים, אין לו לשמוע להם בזה, דבזמן הזה שאפשר ללמוד תורה גם אחר הנישואין בכלל, וגם רבה הפריצות ברחוב, יש להזדרז להנשא, ומי הוא זה אשר יקח על עצמו אחריות כבדה כזו למנוע בחור מלהנשא בצעירותו". וכן כתבו הגרא"ל שטיינמאן זצ"ל והגר"ח קנייבסקי שליט"א שהיא "עצה שאינה הוגנת" ליעץ בחור שרוצה לישא אשה בגיל צעיר שידחה נישואיו.

העולה מדברינו:

- א) יש להוכיח כל בחור ישיבה שאינו מוכן להנשא בשנת י"ח (עיין יש"ש פ"ו סי' מ), ומי שאינו מוכיחם נתפש באותו עוון.
- ב) איסור גמור לתמוך ישיבה שמנהליה מייצעים או מניחים או מאפשרים להבחורים לעבור על השו"ע.
- ג) יש חיוב על כל אב לחייב את בנו להנשא קודם שנת כ', ואם לאו הרי הוא מסכן את בנו, ודמיו בראשו.

יג מידות של רחמים

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

ויעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' - אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. אל רחום וחנון, אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר הנה אנכי כרת ברית.

של"ה עשרה מאמרות מאמר שביעי

קצג. וכתב ראשית חכמה פרק א' משער הענוה (אות יד) וזה לשונו: ושמעתי בשם הגאונים, כי על כוונה זו אמרו במסכת ראש השנה (יז ב) על [פסוק] (שמות לד, ו) 'ויעבר ה' על פניו ויקרא', אמר רבי יוחנן, אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח ציבור והראהו למשה [סדר תפלה] ואמר לו, כל זמן שישראל יעשו לפני כסדר הזה אני מוחל להם, עכ"ל. והדבר קשה, שהרי אנו רואים שכמה פעמים אנו מזכירין י"ג מדות ואינם נענים. אלא אומרים הגאונים, כי כוונת 'יעשו לפני כסדר הזה', אין הכוונה לבד על עטיפת טלית, אלא שיעשו סדר המדות שלמד הקדוש ברוך הוא למשה, שהוא 'אל רחום וחנון', דהיינו מה הוא רחום אף אתה תהיה רחום וכו', וכן לכל הי"ג מדות, עכ"ל ראשית חכמה.

חסד לאברהם (מחתן החפץ חיים רבי אהרן כהן) דרוש ב

איתא (בריה דף י"ז) אל רחום וחנון אמר רב יהודה ברית כרותה לייג מירות שאינן חוזרות ריקס שנאמר הנה אנכי כורת ברית וגו'. ועוד אמרו רז"ל (שבת נ"ה) ועיש בתום' דיה ושמואל' דזכות אבות תמה אבל ברית אבות לא תמה.

והקושיא גלויה כיון שאמרו שברית כרותה לייג מדות שאינן חוזרות ריקס, איכ' למת אין אנו נענים אחרי אמרנו כמה פעמים את הייג מדות, ויש להכין חרבר ע"פ מאמרם ז"ל, שם, עה"פ ויעבור ה' על פניו ויקרא (שמות ל"ד) אמר ר' יוחנן מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר חפלה אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם, הזכירו "יעשו" לפני כסדר הזה, לא די כמה שזכירו רק בפיהם, אלא שיעשו כסדר הזה שמפרט בייג מדותיו רחום וחנון, מה הוא רחום אף אתה רחום מה הוא חנון אף אתה חנון. **ויובן** יותר ע"פ משל ששמעתי באדמו"ח שליט"א. עשיר גדול היה לו כמה עסקים (פאבריקין ופאדראטין) ורכים מישראל התפרנסו על ידי עסקיו אלו, פעם אחת בא אליו בן אחיו ממדינת הים ובקש ממנו שיקבלנו לאחד מעסקיו כדי שיהא לו מסח להתפרנס, העשיר מילא בקשתו. ומסר לו איזה תפקידים בעסקיו, בערך זה. בבקר, שתי שעות להשגיה על עושי המלאכה, אחיכ שתי שעות מלאכות קלות אלו אחיכ לסעודת הצחורים ומנותה. שתי שעות. אחה"צ שלש שעות לעשות מלאכה פלונית גיכ קלה וקבע לו שכרו משלם לכל חדש, והוסיף להכתייתו נאמנה שכשיעבור זמן חשוב ואראה שקימת את כל הסדר שאני מצוך שלא לעבור עליהם אוסיף לך מתנה חשובה מאד, **ובדי** שזכור את התפקידים האלה כתכם העשיר על גליון כסדר ומסר לו את הגליון שיחזור עליהם בפיו איזה פעמים שיהיו לו לזכרון.

מובן שחעני קיבל את הדברים ברצון ושמחה והרבה לתורות להעשיר על טוב לבו ועל הבטחתו הנאמנת.

בעבור הזמן שהוא קרא אליו בעה"כ ואמר לו, בני, ומה נשמע מהתפקידים שמסרתי בידך ושקבלת אותם בכל כך שסחתה, הקיימת אותם, ענה לו כודאי דודי הטוב, קיימתים כאשר הבטחתי, שאל העשיר ואיך עשית בני הגד נא לי. אמר לו

בכל יום קראתי את הדברים שכתבת עבורי על חגליון עד שאני זוכרם היטב בעל פה, והנני לקרוא אותם תיכף לפניך כי הנם נכונים יחדיו על שפתי, וכן עשה, וקרא לפניו את כל הסדר שצוהו. הוסיף העשיר לשאול האם עשית ממש בידך כמו שצויתי עליך בסדר הזה, אמר לו לא, אלא קיימתי רצונך במה שחזרתי על הסדר בשפתי בכל יום.

אמר לו הוי שוטה, וכי עבור קריאת הסדר תבקש את המתנה החשובה ההיא שהבטחתיך, הלא לא רשטתי לך את הסדר רק כדי שתדע מה לעשות ולקיים רצוני אבל לא בקריאה ללבד הוא רצוני.

הנמשל כסוכן כאשר נדייק בדברי ר' יוחנן כיון שישראל יעשו כסדר הזה אני מוחל להם אבל לא רק בקריאה ללבד.

ונכלל לחיות באמת בטוהים בבדידתה הכרית כי כשנקיים את הייג מדות כפועל ממש כביאורם הנכון כאשר ביאר אותם הרמ"ק ז"ל בספרו קטן הכמות ורכ' תאיכות, "חומר דבורה" כי אז כל תפלותינו ובקשותינו לא ישוכו ריקס מלפניו כעובדא דר' חנחומא דלעיל אשר אף כי הקטגוריא גברה מאד מפני רוע מעלליהם אשר לכן נגזר עליהם עצירת גשמים ולא הועילו כל שלש התעניות, ככל זאת, מדת החמכה הכלתי רגילה של האדם ההוא שהיא בדוגמת אחת מהייג מדות (ראה בתוס' דבורה הנז') היא לברה נצחה לגמרי את מדת חדין כנו' במדרש.

רא"ש מסכת ראש השנה פ"א סי' ו

אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין כל פשעיו שנאמר (מיכה ז) נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע [ע"ב] ויעבור ה' על פניו ויקרא א"ר יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח ציבור והראה למשה בסיני ואמר לו כל זמן שישראל חוטאים יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם. ה' ה' אני הוא קודם שיחטא האדם אני הוא אחר שיחטא האדם. וא"ת מה צריך האדם למדת רחמים קודם שיחטא. וי"ל אף על פי שגלוי וידוע לפניו שסופו לחטוא מתנהג עמו במדת רחמים באשר הוא שם.

נפש החיים שער ג פרק ד

וז"ש רז"ל בהדברים שדימו התחברותו יתברך להעולמות. להתחברות הנשמה להגוף מה הנפש טהור' בגוף אף הקדוש ברוך הוא טהור בעולמו (וי"ר סו' פ"ד) ר"ל כענין הנשמה אף שמתפשט' בכל פרטי אברי האדם. הנקיים וגם המלאים לכלוך טינופת וזוהמא. ועכ"ז אינם חוצצים כלל לענין טהרתה ובקדושתה וטהרתה עומדת. כן הענין. אם שהוא יתב' ממלא את כל. וכל המקומות. מקומות הטהורים והמקודשים ואשר אינם טהורים. אעפ"כ אינם חוצצים כלל ולא גורמים שום שינוי חלילה לקדושת טהרת עצמותו ואחדותו הפשוט יתב'. וז"ש (מלאכי ג) אני ה' לא שניתי. (*). וכמ"ש בתז"ח דף פ"ח סוף ע"ד וכל ישראל דקבילו מניה אורייתא אינון עבדין ליי' אחד בה ובכל אתוון ושמהן קדישין דילי' ובכל משריין עלאין ותתאין דאתבראו בהו ובכל בריין עלאין ותתאין. ולעילא מכלהו אחד ולתתא מכלהו ומלגאו דכלהו ומלבר דכלהו איהו אחד כו' הכי איהו מלגאו דכל עלמין כמו מלבר דכל עלמין לא אשתני כו':

(*). ולפי מה שיתבאר אי"ה להלן ענין החילוק שבין הב' שמות הוי"ה ואלקים. שהשם אלקים פירושו מורה על הבחי' שמצדו ית'. לזאת אמר אני ה' לא שניתי. וע' תקונים בענין האודנין אמר וארבע אתוון דאינון הוי"ה איהו לא אשתני בכל אתר כו' שינויין אינון במאני דגופא אבל ביה ליתי שינוייא כלל הה"ד אני ה' לא שניתי:

תפלה קודם תפלה מהרב אלימלך מליזענסק

אֲדַרְבֵּה, תַּן בְּלִבְנוֹ שְׁנֵי אֵלֹהִים כְּלֵי אֶחָד מֵעֵלֵת חֲבֵרֵינוּ וְלֹא חֲסָרוֹנָם.

ר' צדוק הכהן מלובלין - צדקת הצדיק אות קנד

כשם שצריך אדם להאמין בהשם יתברך כך צריך אחר כך להאמין בעצמו.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כג עמוד א

אמר רבי יוחנן: כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים. אמר: מי איכא דניים שבעין שנין בחלמא? יומא חד הוה אזל באורחא, חזייה לההוא גברא דהוה

נטע חרובא, אמר ליה: האי, עד כמה שנין טעין? - אמר ליה: עד שבעין שנין. - אמר ליה: פשיטא לך דחיית שבעין שנין? - אמר ליה: האי [גברא] עלמא בחרובא אשכחתיה, כי היכי דשתלי לי אבהתי - שתלי נמי לבראי. יתיב, קא כריך ריפתא, אתא ליה שינתא, נים. אהדרא ליה משוניתא, איכסי מעינא, ונים שבעין שנין. כי קם חזייה לההוא גברא דהוא קא מלקט מינייהו. אמר ליה: את הוא דשתלתיה? - אמר ליה: בר בריה אנא. אמר ליה: שמע מינה דניימי שבעין שנין. חזא לחמריה דאתיילידא ליה רמכי רמכי. אזל לביתיה, אמר להו: בריה דחוני המעגל מי קיים? - אמרו ליה: בריה ליתא, בר בריה איתא. אמר להו: אנא חוני המעגל. לא הימנוהו. אזל לבית המדרש, שמעינהו לרבנן דקאמרי: נהירן שמעתתין כבשני חוני המעגל, דכי הוי עייל לבית מדרשא, כל קושיא דהוו להו לרבנן הוה מפרק להו. אמר להו: אנא ניהו, ולא הימנוהו, ולא עבדי ליה יקרא כדמבעי ליה, חלש דעתיה, בעי רחמי ומית. **אמר רבא, היינו דאמרי אינשי: או חברותא או מיתותא.**

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

ויעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' - אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. אל רחום וחנון, אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר הנה אנכי כרת ברית.

רש"י מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

ברית כרותה לשלש עשרה מדות - הללו, שאם יזכירום ישראל בתפלת תעניתם - אינן חוזרות ריקם.

ראשית חכמה שאר הענוה פרק א

ושמעתי משם הגאונים כי על כוונה זו אמרו במסכת ראש השנה על (שמות לד, ו) ויעבור ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתיב אי אפשר לאומרו מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור והראהו למשה ואמר לו כל זמן שישראל יעשו לפני כסדר הזה אני מוחל להם, עד כאן לשונו. והדבר קשה שהרי אנו רואים שכמה פעמים אנו מזכירין י"ג מדות ואינם נענים אלא אומרים הגאונים כי כוונת יעשו לפני כסדר הזה אין הכוונה לבד על עטיפת טלית, אלא שיעשו סדר המדות שלמד הקדוש ברוך הוא למשה שהוא אל רחום וחנון, דהיינו מהו רחום אף אתה תהיה רחום וכו' וכן לכל י"ג מדות.

רמב"ם הלכות דעות פרק א הלכה ד-ה

הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו, לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד ומשער אותם ומכוין אותם בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בגופו, כיצד לא יהא בעל חמה נוח לכעוס ולא כמת שאינו מרגיש אלא בינוני, לא יכעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס עליו כדי שלא יעשה כיוצא בו פעם אחרת, וכן לא יתאוה אלא לדברים שהגוף צריך להן ואי אפשר להיות בזולתן כענין שנאמר צדיק אוכל לשובע נפשו, וכן לא יהיה עמל בעסקו אלא להשיג דבר שצריך לו לחיי שעה כענין שנאמר טוב מעט לצדיק, ולא יקפוץ ידו ביותר, ולא יפזר ממונו אלא נותן צדקה כפי מסת ידו ומלוה כראוי למי שצריך, ולא יהא מהולל ושוחק ולא עצב ואונן אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות, וכן שאר דעותיו, ודרך זו היא דרך החכמים, כל אדם שדעותיו דעות בינוניות ממוצעות נקרא חכם.

ומי שהוא מדקדק על עצמו ביותר ויתרחק מדעה בינונית מעט לצד זה או לצד זה נקרא חסיד, כיצד מי שיתרחק מגובה הלב עד הקצה האחרון ויהיה שפל רוח ביותר נקרא חסיד וזו היא מדת חסידות, ואם נתרחק עד האמצע בלבד ויהיה עניו נקרא חכם וזו היא מדת חכמה, ועל דרך זו שאר כל הדעות, וחסידים הראשונים היו מטין דעות שלהן מדרך האמצעית כנגד שתי הקצוות, יש דעה שמטין אותה כנגד הקצה האחרון ויש דעה

שמטין אותה כנגד הקצה הראשון, וזהו לפני משורת הדין, ומצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינונים והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר והלכת בדרכיו.

ספר באר הגולה באר הרביעי פרק יב

פרק קמא דר"ה (יז ב) "ויעבור ה' על פניו ויקרא" (שמות לד, ו), אמר ר' יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, ואמר למשה, כל זמן שישראל חוטאים לפני, יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם, עד כאן וכו'. ומפני כי השם יתברך נמצא אל האדם כמו שהאדם נמצא אצל השם יתברך, ואם האדם מעיין בתפלתו ואינו פונה מן השם יתברך, כך השם יתברך נמצא אליו גם כן לגמרי. ומה שאמר 'שנתעטף כשליח צבור', מפני כי העטוף של שליח צבור הוא שלא יהיה לו נטיה ימין ושמאל לשום צד כלל, וזהו העטוף, ואז הקריאה בכוונה לגמרי מתוך עומק הלב ואמתתו. ולא כך כאשר אינו מעוטף, שאז אפשר כי הוא פונה לדברים אחרים, ואין הקריאה מאמתתו, ודבר זה מבואר. אמנם אין הדבר תולה בעטוף הטלית, רק כאשר הקריאה מאמתתו בכוונה - דבר זה נקרא 'עטוף', בעבור שהוא מסולק משאר דבר, ואין לו נטיה ימין ושמאל, וזהו מהות העטוף, לא זולת זה. ולפיכך נאמר בכתוב לשון זה כאשר הוא קורא אל ה' מאמתות מחשבתו, שכך כתיב (תהלים קב, א) "תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו". וכן (תהלים קז, ה - ו) "נפשם בהם תתעטף ויזעקו אל ה' בצר להם וגו'". וזה כי העני שהוא חסר הפרנסה, והוא צריך מאוד לפרנסה, מסלק עצמו מכל דבר, עד שאין לו שתוף לשום דבר, ואז קורא מאמתתו, וזה "ולפני ה' ישפוך שיחו". וכן "נפשם בהם תתעטף", כי מפני הצרה שהגיע להם סכנה, מסלקים עצמם מכל דבר, מבלי פנות המחשבה לשום דבר. וזה שרצו חכמים גם כן שאמרו 'שנתעטף כשליח צבור' וקרא לפניו שלש עשרה מדות (ר"ה יז ב), כי כאשר האדם מכין לגמרי מבלי פנות ימין ושמאל, גם כן השם יתברך נמצא אליו, ואז האדם דבוק בו יתברך במדת טובו. וזהו מהות העטוף כאשר הקריאה בכוונה. ודבר זה התבאר לך פעמים הרבה מאוד, כי זהו דרך חכמים שהם מדברים מן המהות בלבד, והוא עצם הדבר. וכאן רצונם לומר שיקרא האדם אל ה' מבלי פנות אל שום דבר, ואז נמצא השם אליו גם כן, עד שהאדם דבק בו יתברך. ומפני הרגל בני אדם בגשמיות, לא יבינו דבריהם שהם במהות בלי גשמי. ואין עוד להאריך, אף כי הדברים צריכים יותר ביאור, מכל מקום מה שאפשר לבאר נתבאר לך, והמבין יוסיף חכמה ודעת, ואז יבין דברי חכמה ודברי אמת. והוא יתברך יצילנו ויאר עינינו, אמן.

[click here](#) רמח"ל דרוש הקיווי Too see the

טור אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפא

ורוחצין ומסתפרין ע"פ המדרש א"ר סימון כתיב כי מי גוי גדול וגומר ר' חנינא ור' יהושע אומרין איזו אומה כאומה זו שיודעת אופיה של אלהיה פי' מנהגיו ודיניו שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו ואין חותך צפרניו לפי שאינו יודע איך יצא דינו אבל ישראל אינן כן לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם ומחתכין צפרניהם ואוכלין ושותין ושמחים בר"ה לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס לפיכך נוהגין לספר ולכבס בער"ה ולהרבות מנות בר"ה ומכאן תשובה למתענין בר"ה ונוהגין באשכנז שאין נפילת אפים בער"ה כמו בשאר עי"ט אף על פי שנפלין על פניהם בבקר באשמורת:

סידור שלחן ערוך הרב

שער האלול

אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים כו' הגה ידוע דר"ח
אני לדודי ודודי לי הוא אלול כי הגה י"ג מדה"ר
שנק' בזהר י"ג מכילין דרחמי נמשלו בזהר לשושנים כמ"ש
בזהר מה שושנה אית בה תליסר עליון דסחרין לה כו' אף כ"י
ט' והן המתחילות בר"ח אלול דוקא וי"ש אני לדודי ט' הרועה
בשושנים לפי שמר"ח עד יוה"כ הן ארבעים יום שעמד משה

**בהר כידוע דבר"ח אלול עלה משה בהר וציו"כ ירד עם
לוחות האחרונות והימים האלה שעמד היו בחי' ימי רצון
למעל' וכמ"ש משה בלוחות האחרונות ואנכי עמדתי בהר מ'
יוט כימים הראשונים אשר עמדתי בהר כו' והרז"ל מה ימים
הראשונים ברצון ופי' ברצון מפני שבימים האלו נחגלו בחי'
י"ג מד"הר שאינן מתגלין אלא בהיות למעלה עת רצון דוקא
כמבואר באד"ר ואד"ו ולזה הטעם אמר אני לדודי כו'
הרועה בשושנים שהן י"ג עליון דסחרין לה שהן י"ג מד"הר
בר"ח אלול דווקא אף הגה יש להבין למה הקדים בחי' גלוי**

תומר דבורה פרק א

הא' מי אל כמור, הורה על היות הקדוש ברוך הוא מלך נעלב סובל עלבון מה שלא יכילהו רעיון, הרי אין דבר
נסתר מהשגחתו בלי ספק ועוד אין רגע שלא יהיה האדם נזון ומתקיים מכח עליון השופע עליו והרי תמצא
שמעולם לא חטא אדם נגדו שלא יהיה הוא באותו הרגע ממש שופע שפע קיומו ותנועת אבריו ועם היות
שהאדם חוטא בכח ההוא לא מנעו ממנו כלל אלא סובל הקדוש ברוך הוא עלבון כזה להיות משפיע בו כח
תנועת אבריו והוא מוציא אותו כח באותו רגע בחטא ועון ומכעיס והקב"ה סובל, ולא תאמר שאינו יכול למנוע
ממנו הטוב ההוא ח"ו שהרי בכחו ברגע כמימריה ליבש ידיו ורגליו כעין שעשה לירבעם ועכ"ז שהכח בידו
להחזיר הכח הנשפע ההוא והיה לו לומר כיון שאתה חוטא נגדי תחטא בשלך לא בשלי לא מפני זה מנע טובו
מן האדם אלא סבל עלבון והשפיע הכח והטיב לאדם טובו והרי זה עלבון וסבלנות מה שלא ישוער ועל זה
קוראים מלאכי השרת להקב"ה מלך עלוב והיינו אומרו מי אל כמור אתה אל בעל חסד המטיב אל בעל כח
לינקם ולאסוף את שלך ועכ"ז אתה סובל ונעלב עד ישוב בתשובה, הרי זו מדה שצריך האדם להתנהג בה
רצוני הסבלנות וכן היותו נעלב אפילו למדרגה זו ועכ"ז לא יאסוף טובתו מן המקבל.

הד' לשארית נחלתו, הנה הקדוש ברוך הוא מתנהג עם ישראל בדרך זה, אומר מה אעשה לישראל והם קרובי
שאר בשר יש לי עמהם שהם בת זוג להקב"ה וקורא לה בתי, אחותי, אמי, כדפירשו ז"ל, וכתוב ישראל עם
קרובו ממש קורבה יש לו עמהם ובניו הם, והיינו לשארית נחלתו לשון שאר בשר וסוף סוף הם נחלתו, ומה
אומר אם אענישם הרי הכאב עלי כדכתיב בכל צרתם לא צר, כתיב באלף לומר שצערם מגיע לפלא העליון וכל
שכן לדו פרצופין שבהן עיקר ההנהגה, דקרינן בוא"ו לו צר, וכתוב ותקצר נפשו בעמל ישראל לפיכך אינו סובל

צערם וקלונם מפני שהם שארית נחלתו, כך האדם עם חבריו כל ישראל הם שאר בשר אלו עם אלו מפני שהנשמות כלולות יחד יש בזה חלק זה ובזה חלק זה ולכך אינו דומה מרובים העושים את המצוה וכו' מפני כללותם, ולכך פירשו רז"ל על הנמנה מעשרה ראשונים בבית הכנסת אפילו מאה באים אחריו מקבל שכר כנגד כלם מאה ממש כמשמעו מפני שהעשרה הם כלולים אלו באלו הרי הם י' פעמים י' מאה וכל אחד מהם כלול ממאה אם כן אפילו יבואו מאה הוא יש לו שכר מאה, וכן מטעם זה ישראל ערבים זה לזה מפני שממש יש בכל אחד חלק אבר מחבירו וכשחוטא האחד פוגם את עצמו ופוגם חלק אשר לחבירו בו נמצא מצד החלק ההוא חבירו ערב עליו אם כן הם שאר זה עם זה, ולכך ראוי לאדם להיותו חפץ בטובתו של חברו ועינו טובה על טובת חברו וכבודו יהיה חביב עליו כשלו שהרי הוא הוא ממש ומטעם זה נצטוינו ואהבת לרעך כמוך, וראוי שירצה בכשרות חברו ולא ידבר בגנותו כלל ולא ירצה בו כדרך שאין הקדוש ברוך הוא רוצה בגנותו ולא בצערנו מטעם הקורבה, אף הוא לא ירצה בגנות חברו ולא בצערו ולא בקלקולו וירע לו ממנו כאילו הוא ממש היה שריו באותו צער או באותה טובה.

הה' לא החזיק לעד אפו, זו מדה אחרת שאפילו שהאדם מחזיק בחטא אין הקדוש ברוך הוא מחזיק אף ואם יחזיק לא לעד אלא יבטל כעסו אפילו שלא ישוב האדם, כמו שמצינו בימי ירבעם בן יואש שהחזיר הקדוש ברוך הוא גבול ישראל והם היו עובדים עגלים ורחם עליהם ולא שבו, אם כן למה רחם בשביל מדה זו שלא החזיק לעד אפו אדרבא מחליש אפו עם היות שעדיין החטא קיים אינו מעניש אלא מצפה ומרחם אולי ישובו והיינו כי לא לנצח אריב ולא לעולם אטור, אלא הקדוש ברוך הוא מתנהג ברכות ובקשות הכל לטובת ישראל, וזו מדה ראויה לאדם להתנהג בה על חברו אפילו שהוא רשאי להוכיח ביסורים את חברו או את בניו והם מתיסרים לא מפני זה ירבה תוכחתו ולא יחזיק כעסו אפילו שכעס אלא יבטלנו ולא יחזיק לעד אפו, גם אם הוא אף המותר לאדם כעין שפירשו כי תראה חמור שונאך וגו' ופירשו מה הוא השנאה הזאת שראה אותו עובר עבירה והוא יחיד אינו יכול להעיד ושונא אותו על דבר עבירה ואפילו הכי אמרה תורה עזוב תעזוב עמו שבוק ית דבלבך, אלא מצוה לקרב אותו באהבה אולי יועיל בדרך זה דהיינו ממש מדה זו לא החזיק לעד אפו.

הז' ישוב ירחמנו, הנה אין הקדוש ברוך הוא מתנהג כמדת בשר ודם שאם הכעיסו חברו כשהוא מתרצה עמו מתרצה מעט לא כאהבה הקודמת, אבל אם חטא אדם ועשה תשובה מעלתו יותר גדולה עם הקדוש ברוך הוא והיינו במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד, והטעם כדפירשו בפרק הבונה בענין ה' למה היא עשויה כאכסדרא שכל הרוצה לצאת מעולמו יצא, פירוש העולם נברא בה' והקב"ה ברא העולם פתוח לצד הרע והחטא לרוחה אין צד שאין חומר ויצר הרע ופגם כמין אכסדרא אינו בעל גדרים אלא פרצה גדולה פרוצה לצד הרע לצד מטה כל מי שירצה לצאת מעולמו כמה פתחין לו לא יפנה לצד שלא ימצא צד חטא ועון ליכנס אל החצונים והיא פתוחה מלמעלה שאם ישוב יקבלוהו, והקשו ולהדרוה בהאי לא מסתייעא מילתא, רצו בזה שהשב בתשובה לא יספיק לו שיהיה נגדר בעון כגדר הצדיקים מפני שהצדיקים שלא חטאו גדר מעט יספיק אליהם אמנם החוטא שחטא ושב לא יספיק לו גדר מעט אלא צריך להגדיר עצמו כמה גדרים קשים מפני שאותו הגדר המעט כבר נפרץ פעם אחת אם יתקרב שם בקל יפתחו יצרו אלא צריך להתרחק הרחק גדול מאד ולזה לא יכנס דרך פתח האכסדרא שהפרצה שם אלא יתעלה ויכנס דרך פתח צר ויעשה כמה צרות וסגופים לעצמו ויסתום הפרצות, ומטעם זה במקום שבעלי תשובה עומדים וכו' מפני שלא נכנסו דרך פתח הצדיקים כדי שיהיו עם הצדיקים אלא נצטערו ועלו דרך פתח העליון וסגפו עצמן ונבדלו מן החטא יותר ויותר מן הצדיקים

לכך עלו ועמדו במדרגת ה' היכל חמישי שבגן עדן דהיינו גג הה"א וצדיקים בפתח הה"א בכניסת האכסדרא ולזה כאשר האדם יעשה תשובה דהיינו תשוב ה' אל מקומה ויחזיר הקדוש ברוך הוא שכינתו עליו אינו שב כאהבה הראשונה בלבד אלא יותר ויותר, והיינו ישוב ירחמנו שיוסיף רחמים לישראל ויתקנם ויקרבם יותר, וכך האדם צריך להתנהג עם חבירו לא יהיה נוטר איבה מהכעס הקודם אלא כשיראה שחבירו מבקש אהבתו יהיה לו במדרגת רחמים ואהבה יותר ויותר מקודם ויאמר הרי הוא לי כבעלי תשובה שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד אצלם ויקרבהו תכלית קורבה יותר ממה שמקרב אותם שהם צדיקים גמורים עמו שלא חטאו אצלו.

נחמיה פרק ח פסוק י

וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אֲכִלוּ מִשְׁמֵנַיִם וּשְׂתוּ מִמֵּתִיקִים וְשִׁלְחוּ מְנוֹת לְאֵין נֶכֶן לֹא כִּי־קִדְוֹשׁ הַיּוֹם לְאֲדֹנָינוּ וְאַל־תַּעֲצְבוּ כִּי־חֲדוֹת ה' היא מַעֲזָכֶם:

רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכה יח

וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו, ועל אלו נאמר זבחיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם, ושמחה כזו קלון היא להם שנאמר וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם.

דרוש בענין הקיווי

לישועתך קויתי — ראשית הבריאה בתקוה, שכל התחתונים מצפים לשפעת עליונים על ידי תפלה או שיר. כתיב: "בראשית ברא אלקים", אין ראשית אלא תקוה. אין הצמצום עשוי כי אם לצפות שיכנוס בו קו א"ס ב"ה, וזה קו לשון קיווי ותשוקה. בא וראה, כל הבריות נבראו בלא שלימות, שנאמר: "אשר ברא אלקים לעשות" — שיעשו אחר כך בהמשכם השפע לשלימותם, או במעשים טובים או בתפלה או בשיר. השכינה יצאה מתחלה בלתי מושלמת, וזה: "בראשית ברא אלקים", אלקים דייקא, "ראשית חכמה יראת ה'", אין יראה אלא מפני מי שצריך לו, ומי שאינו צריך לאחרים אינו ירא ממנו. ראשית חכמת המאציל ב"ה הוא לעשות היראה שהוא התקוה לעליונים. וזה: "ה' הוא האלקים" ממש, כי הכל אחד. אך שרצה להוציא תחלה אלקים כדי לקבל מיקו"ק.

הדשאים עמדו על פתח הקרקע ולא יצאו עד שהתפלל עליהם אדם הראשון.

הלבנה מקבלת מן השמש. "אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף", שהשפע נשקף מלמעלה וממתין לתקוה שתצמח מלמטה מן הארץ. תקות אמת שהוא הבטחון של אמת שבוטחים בהשגחה. וכל שאר בטחונות בהשתדלות, הם בטחונות של שקר. ובטחון בה' הוא בטחון אמת, שנאמר: "וידעת כי אני ה' אשר לא יבושו קווי", "לא איש אל ויכזב", "ואם יתמהמה חכה לו". ואם אינו בעולם הזה הוא לעולם הבא — "תקות עניים תאבד לעד", זה אי אפשר. וזה: "לישועתך קויתי ה'", לזה השם יקו"ק שהוא ראשית הכל, צריך שתהיה התקוה, ולא שום (ו) כינוי. וכל המקוה תפלתו עולה בלי אמצעי, לא על ידי מלאך, אלא: "לישועתך" דייקא, כמו שמדבר לנוכח, לא על ידי שליח, כי הוא קו הבוקע ונוקב ועולה עד ה' ממש.

הקיווי [הוא] סוד ההתפשטות, קו המשפט, משא"כ העיגול הוא דבר סתום מכל צד. וזה: "לישועתך קויתי" — לעשות קוים. "יקו"ק" — בזמן שיהיה השם שלם.

המקוה תמיד בשמחה בלי צער. כי המצטער תמיד הוא ביגון ואנחה וחושב שאין לו תרופה. אבל מקוה אינו מצטער כי הוא מקוה תמיד, ואפילו

[רמו]

אם יתמהמה מחכה, נמצא התקוה מחיה אותו. ומי שאינו מקוה מיד מת, ונשאר רחוק מהשם, [ונענש] על שאינו מקוה לה'. ומי שהוא מקוה נאמר בו: "גם כי אשב בחשך ה' אור לי", ה' דייקא, "לישועתך קויתי ה'". המקוה אע"פ שיש לו מעט מעשים טובים לא יבוש, שנאמר: "וידעת כי אני ה' אשר לא יבשו קויו". וזה כי יש לדל תקוה, ומי שהוא דל ממעשים טובים יש לו תקוה, כי השם מתגלה עליו ומעביר כל פשעים. וזה סוף התיקון — מגודל תקות כל ישראל באורך הגלות ובוטחים באמונה שיגאלו. וסוף התקוה: "ומשתי את עון הארץ", וזה: "לישועתך קויתי". כי זהו כבוד המלך שבוטחים בו. בא חכוק והעמידה על אחת — אמונה — תקוה. המקוה אפילו נכנס בגהינום יוצא ממנו, שנאמר: "וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר", יקו"ק מאיר עליו. וכמה מלאכים עליונים מעלים אותו המקוה [וזה] "אבר כנשרים", ומסתלקים עמו למעלה, ותקותו היא טהרתו. "מקוה ישראל" ממש, כי הוא במדריגה עליונה שאין עושה בו פגם — "אם חטאת מה תפעל". וזהו סוד התשובה שהוא ממש שב אל מקורו, והס"א לא יכלה לו, ונאמר: "שובה ישראל עד ה'". כן המקוה הוא ממש בוקע בקו תקותו, ועושה נקב וסדק לעלות תחת כסא הכבוד, וזה: "לישועתך קויתי ה'". וזה: "יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד", במקום שמתגלה יקו"ק מתגלה חסד, ואין פגם מעכב. וכמו שקיזה בחייו לה', כן לאחר [מותו] כשמתגברים כנגדו הדינים, הוא מתחזק בתקותו עד ה' ונקשר בו, ומסתלק ברגע. וזה: "לישועתך קויתי", אינו אומר לישועתך אקוה, אלא "קויתי" — בחי", כן אחר המות לא יבושו הקוים.

בזמן שהצדיקים בצרה נאמר: "עמו אנכי בצרה", כביכול. ובכח התקוה יוצא מן הצרה, הוא, וכביכול יוצא עמו. כמו שנאמר במצרים: "יצאו כל צבאות ה'" עם השכינה. וזה: "לישועתך קויתי" — לישועתך ממש, ישועת ה' שהיה עמו בצרה, קויתי ה' לישועתך.

בא וראה, הצדיקים מעלים תפלותיהם לאזני המלך, שנאמר: "ויתפלל אל ה'", "ויצעק אל ה'". ובזמן שיש הרבה מקטרגים הם מפסיקים ומעכבים התפלה מלעלות, שנאמר בו: "סכותה בענן לך מעבור תפלה". אבל בצדיקים המקוים ועושים נתיב ובקיעה בתוך עננים, והקב"ה כביכול יורד לשמוע תפלתו מפיו של המקוה, סוד זה: "קוה קויתי ה' ויט אלי וישמע שועתי". וזה: "לישועתך קויתי", מה שאני מקוה — אני עושה שתבוא ישועתך בשם הזה, בלי [שיתעכב] על ידי המקטרגים.